

УДК 811.161.2'373.45 + 811.161.1'373.45

Т. О. Лелека

Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка

ПРОЦЕСИ СЕМАНТИЧНОЇ АСИМІЛЯЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ

Розглядаються процеси семантичної асиміляції англійських запозичень в українській та російській мовах; подаються різні групи англіцизмів у порівнянні їх значення із тими, які вони мали в мові-оригіналі; на основі словникових даних описуються ті види семантичної трансформації, які виникають в іншомовних словах.

Рассматриваются процессы семантической ассимиляции английских заимствований в украинском и русском языках; предьявляются различные группы англицизмов, выделяемые с учетом сопоставления их значений с теми, которые они имели в языке-оригинале; на основе данных словарей описываются виды семантической трансформации, которые возникают в иноязычных словах.

The article deals with the process of semantic assimilation of the English borrowings in the Ukrainian and Russian languages. The different groups of the English borrowings in comparison with their meanings in the original language are given. The paper describes the kinds of the semantic transformation, which the foreign words have in the language that uses them. It is based on the data of the dictionaries.

Одним із критеріїв адаптації іншомовного елемента в мові-реципієнті є його семантична асиміляція. У процесі запозичення внаслідок впливу однієї лексико-семантичної системи на іншу відбуваються внутрішньоструктурні перетворення лексико-семантичної групи чи семантичного поля, до якого належить слово. Ці перетворення відбуваються у формі, значенні і сполучуваності слів.

Актуальність даної проблеми пов'язана з тим, що останнім часом в українській та російській мовах важливе місце посіли запозичені елементи, що пояснюються політичними, економічними та культурними процесами, що відбуваються у суспільстві. Більшість запозичених слів змінюють свої первинні семантичні ознаки: розширюють, звужують значення або набувають нових якостей у мовах, до яких вони залучаються. Переосмислення понятійно-значенневих категорій – одна з головних ознак того, що іншомовні слова повністю засвоюються мовою.

Проблемою зміни значення лексичних запозичень займалися багато вітчизняних та зарубіжних дослідників, а саме: Л. Б. Бублейник, М. П. Кочерган, В. М. Манакін, С. В. Семчинський, Б. М. Ажнюк, Л. Г. Верба, А. А. Тараненко, О. С. Ахманова, Л. П. Крисін, А. І. Смирницький та інші. Але типи семантичної асиміляції запозичених елементів в українській і російській мовах залишаються недостатньо визначеними.

Мета даної роботи – дослідити семантичну трансформацію запозичень з англійської мови в українській та російській, де основна увага приділяється компонентному аналізу семного складу англіцизмів.

Завдання дослідження полягає в наступному: класифікувати англіцизми в українській та російській мовах з точки зору їх відповідності мові-оригіналу, а та-

кож виявити ступінь семантичної асиміляції запозичень у відповідних мовах-реципієнтах.

Повна лексична еквівалентність у мовах – явище досить відносне, проте її відкидати зовсім не можна, хоча б у поверхневому шарі кореляцій. Лише повні еквіваленти можуть збігатися за значенням [1, с. 21].

Тотожні первинним елементам за семантичними ознаками англіцизми становлять близько 10 % від загальної кількості англійських запозичень в українській і російській мовах. Ідентичність значень у різних мовах – це, скоріше, виняток, ніж норма. Повний збіг значення передусім стосується власних назв, наукових та технічних термінів, тому що вони є однозначними і складають до 30 % серед англіцизмів в українській і російській мовах: укр. *vanimi* – зоол. ссавець родини оленів, поширених у Північній Америці [6, с. 131], рос. *vanumi* – зоол. млекопитающее семейства оленей, обитающее в Северной Америке [4, с. 155], англ. *wapiti* – великий олень в Північній Америці [7, с. 1161]; укр. *боби* – розм. у Великобританії – неофіційна назва поліцейського [6, с. 143], рос. *бобби* – разг. в Великобритании: неофициальное название полицейского [4, с. 134], англ. *bobby* – неофіційна назва поліцейського [7, с. 102]; укр. *йогурт* – слабокислий молочний продукт із коров'ячого молока, заквашеного із додаванням спеціальних бактерій [6, с. 320], рос. *йогурт* – слабокислый молочный продукт из коровьего молока, заквашенного с добавлением бактерий и фруктовых эссенций [4, с. 320], англ. *yoghurt* – продукт, зроблений з молока, яке роблять кислуватим і додають фрукти [7, с. 1671] та інші.

Більшість становлять слова, які в українській і російській мовах співпадають із одним зі значень багатозначних англійських. Їх приблизно 60 %, наприклад: укр. *бой* – у деяких країнах – хлопчик-посильний у готелі, слуга [6, с. 114], рос. *бой* – в некоторых странах: мальчик-рассыльный в гостинице, слуга-туземец на Востоке [4, с. 135], англ. *boy* – 6) хлопчик, який виконує якусь роботу як слуга чи посильний [7, с. 157]; укр. *саміт* – зустріч глав держав, урядів [6, с. 608], рос. *саммит* – встреча, переговоры глав государств, правительств [4, с. 690], англ. *summit* – 1) зустріч лідерів двох країн [7, с. 1439] та інші.

Близько 10 % в українській і російській мовах становлять англіцизми, які можуть співпадати із двома первинними значеннями: укр. *клан* – рід, громада (спочатку в кельтських народів); 2) перен. згуртована група людей, які вважають себе співниками в якійсь справі [6, с. 354], рос. *клан* – 1) у ирландцев и шотландцев в древности: род, родовая община; 2) перен. замкнутая группа людей, считающими себя избранными в каком-либо отношении [4, с. 359], англ. *clan* – 1) велика група людей, що складається із сімей, що поєднуються родинними зв'язками; 2) група людей, що має спільні інтереси [7, с. 245]; укр. *детектив* – 1) таємний агент, який проводить розслідування кримінальної справи; 2) літературний твір або кінофільм авантюрно-пригодницького характеру [6, с. 215], рос. *детектив* – 1) тот, кто расследует преступление; 2) литературное произведение или фильм, в основе которых – расследование преступления [4, с. 245], англ. *detective* – 1) той, хто розслідує злочин, щоб упіймати злочинця; 2) детективне оповідання або фільм, в якому детективи розкривають злочин [7, с. 377] та інші.

Більш типовим різновидом міжмовних кореляцій є відношення асиметричні, які порушують паралелізм і на внутрішньолексемному рівні й у співвідношеннях багатозначних слів [1, с. 21]. Неспівпадиння значень у різних мовах не ототожнюються лише зі словами й поняттями. Значення породжується системою мови, яка в кожному конкретному випадку має неповторний характер [3, с. 12].

Словниковий фонд – найбільш мінлива складова мови, яка швидко реагує на те, що відбувається у світі реалій, на ній позначаються суспільні уявлення про різні

явища позамовної діяльності. Характерною особливістю словника є його здатність безмежно поповнюватися різними шляхами за рахунок нових слів і нових значень. Створення неологізмів – особлива риса життя мови, її прагнення виразити усю повноту людського пізнання, прогрес цивілізації.

Серед слів, запозичених з англійської мови в українську і російську можна виділити такі, які частково співпадають у семантичному плані із первинними. Їх приблизно 50 %. Перш за все можна говорити про розширення значення у мові-реципієнті. Такі випадки охоплюють близько 30 % англіцизмів. Пристосовуючись до системи іншої мови, англійські запозичення набувають нових якостей. Наприклад, у мові-реципієнті дається розширений опис значення іншомовного слова: укр. *ботдек* – мор. палуба пасажирського судна, на якій розміщені рятувальні шлюпки [6, с. 42], рос. *ботдек* – мор. шлюпочная самая верхняя палуба, на которой располагаются спасательные шлюпки и устройства для спуска и подъема [4, с. 139], англ. *boatdeck* – верхня частина судна [7, с. 380]; укр. *байкери* – мотоциклісти, безпечні водії зазвичай у чорній шкіряній уніформі. Об'єднуються в неформальні молодіжні групи, улаштовують масові небезпечні проїзди містом тощо [6, с. 88]; рос. *байкер* – представитель городской молодежи, возведший в культ лихую езду на мотоциклах [4, с. 109], англ. *biker* – той, хто належить до групи мотоциклістів [7, с. 123]; укр. *гольф* – спортивна гра з м'ячем і набором ключок, учасники якої намагаються прогнати м'яч доріжками найменшим числом ударів [6, с. 184], рос. *гольф* – спортивная игра с мячом, участники которой стремятся прогнать мяч по всем дорожкам к лункам и попасть в каждую из лунок меньшим числом ударов [4, с. 213], англ. *golf* – гра, в якій б'ють маленький білий м'ячик, намагаючись попасти в лунку [7, с. 612]; укр. *стрес* – почуття, емоційний стан людини, хвилювання, що виникає під впливом сильних переживань і не дозволяє людині заспокоїтись [6, с. 743], рос. *стресс* – состояние напряжения, возникающее у человека или животного под влиянием сильных неблагоприятных воздействий [4, с. 719], англ. *stress* – 1) почуття сильних переживань [7, с. 648] та інші.

Також англійські запозичення можуть набувати додаткових властивостей у вигляді нових відтінків значення, зокрема такі: 1) підвищення рангу англіцизму порівняно з мовою оригіналу: укр. *бармен* – власник бару чи працівник, що керує баром або продає спиртні напої за стійкою [6, с. 96], рос. *бармен* – служащий бара, буфетчик, стоящий у стойки [4, с. 116], англ. *barman* – людина, яка продає спиртні напої у барі [7, с. 78]; 2) описуються у більш престижному баченні серед носіїв мови-реципієнта: укр. *хоспіс* – спеціальна клініка для безнадійних хворих, де створено всі умови для полегшення страждань людини [6, с. 737], рос. *хоспис* – специальная клиника для безнадежных больных, где создаются все условия для облегчения страданий человека [4, с. 862], англ. *hospice* – лікарня, де доглядають за людьми, які помирають [7, с. 694]; укр. *шоп* – 1) офіс фондового брокера або дилера; 2) магазин; 3) виробниче приміщення [6, с. 755], рос. *шоп* – магазин, торгующий модными товарами [4, с. 889], англ. *shop* – 1) місце, де люди купують товари чи речі або платять за послуги; 2) підприємство, де щось виготовляють чи ремонтують [7, с. 1315] та інші.

Але при семантичній адаптації іншомовні слова можуть не лише розширювати свої значення у мові-реципієнті, а й також їх звужувати, наприклад, коли відбувається скорочення семного складу значення: укр. *бридж* – вид картярської гри [6, с. 119], рос. *бридж* – род карточной игры [4, с. 142], англ. *bridge* – 4) картярська гра для чотирьох гравців, які складають дві команди [7, с. 167]; укр. *батерфляй* – спосіб плавання, під час якого плавець підноситься над водою, одночасно загрибаючи воду обома руками [6, с. 98], рос. *баттерфляй* – стиль спортивного плавання, при

котрому обе руки одновременно выбрасываются над водой [4, с. 120], англ. *batterfly* – 3) стиль плавання, в якому обидві руки рухаються разом над головою в той момент, коли ноги рухаються вниз і вгору разом [7, с. 187]; укр. *бойскаут* – член організації скаутів [6, с. 114], рос. *бойскаут* – мальчик – член скаутської організації [4, с. 135], англ. *boyscout* – хлопчик, який є членом організації скаутів, яка є частиною скаутської асоціації, організації, що підтримує молодих людей вивчати практичні вміння і допомагати іншим людям [7, с. 158]; укр. *супермаркет* – великий магазин самообслуговування з широким асортиментом товарів [6, с. 653], рос. *супермаркет* – большой, чаще продовольственный магазин самообслуживания с широким ассортиментом товаров [4, с. 749], англ. *supermarket* – великий магазин самообслуговування, де продається їжа та інші товари для дому, які возять на візках і розплачуються в касі [7, с. 1442]; укр. *джин* – горілка, яку одержують переганяючи спирт з ялівцевими плодами [6, с. 219], рос. *джин* – можжевельная водка [4, с. 249], англ. *gin* – міцний алкогольний напій, виготовлений із зерен і фруктів ялівця, що надає йому аромату [7, с. 598] та інші.

Англіцизми в українській і російській мовах можуть також втрачати відтінки значення: укр. *пазл* – дитячий конструктор, що складається з кольорових фрагментів, які треба скласти в єдину картинку [6, с. 510], рос. *пазл* – детский конструктор, состоящий из цветных фрагментов, которые необходимо сложить в единую картинку [4, с. 555], англ. *puzzle* – дитячий конструктор, який складається з кольорових фрагментів, які разом утворюють малюнок; гра, яка складається із серії запитань [7, с. 1151]; укр. *дедвейт* – мор. повна вантажопідйомність судна (вага вантажу, пасажирів, палива, води тощо) [6, с. 202], рос. *дедвейт* – мор. полная грузоподъемность судна с включением веса всех необходимых для плавания запасов, а также других грузов и людей [4, с. 232], англ. *deadweight* – 1) те, що дуже важке для підняття чи перевезення; той, кого не можна підняти, тому що він спить, непритомний або мертвий [7, с. 355] тощо. Обсяг слів, які звузили своє значення в українській і російській мовах становить 20% від тих, що частково збігаються з первинним значенням.

Відносини семантичного перетину також наявні у процесі семантичної адаптації запозичень у тих випадках, коли значення співставлюваних слів накладаються (тобто у них є елементи, що співпадають), але в той самий час у кожного зі співставлюваних слів залишається відмінна семантична частина. Такі приклади охоплюють приблизно 50 % слів. Наприклад: укр. *портер* – сорт міцного темного пива [6, с. 553], рос. *портер* – сорт крепкого темного пива [4, с. 614], англ. *porter* – 2) тип темного гіркого пива [7, с. 673]; укр. *снайпер* – стрілок, що володіє мистецтвом влучної стрільби, маскування й спостереження [6, с. 633], рос. *снайпер* – очень меткий искусный стрелок [4, с. 723], англ. *sniper* – той, хто стріляє в людей із прихованого місця [7, с. 1354]; укр. *джокер* – у картярських іграх – особлива додаткова карта в колоді, якою можна замінити будь-яку іншу карту [6, с. 219], рос. *джокер* – в некоторых карточных играх: особая дополнительная карта в колоде, которой можно заменить любую другую карту [4, с. 249], англ. *joker* – 3) тип гральної карти з малюнком блазня, яка використовується у деяких іграх [7, с. 773] та інші.

Порівнюючи слова в англійській, українській і російській мовах, можна зазначити, що обсяг значення та їхня кількість збігається не завжди. Особливо це стосується багатозначних слів. Явище полісемії, тобто наявності у слова більше ніж одного значення, характерне для будь-якої мови, і з її розвитком слова здатні набувати більшої кількості значень та їх відтінків. Полісемія – це явище, що дозволяє значно розширити номінативний потенціал мови без збільшення кількості власне лексичних одиниць. Порівняння словникових статей свідчить, що слова набувають

нових значень у більшості випадків внаслідок їх метафоричного або метонімічного перенесення [2, с. 85].

У 40 % англіцизмів в українській та російській мовах були зафіксовані нові значення, які виникли завдяки розширенню їх сфери використання у мовах-реципієнтах. Серед основних причин появи нових значень, перш за все, можна виділити набуття англіцизмами переносного значення на основі метафоричного та метонімічного переносу, до яких належать загальноживані слова: укр. *шоу* – 1) яскрава естрадна вистава; 2) перен. про що-небудь, що розраховане на зовнішній ефект [6, с. 756], рос. *шоу* – 1) яркое эстрадное представление; 2) перен. нечто показное, рассчитанное на шумный внешний эффект [4, с. 889], англ. *show* – 1) вистава, особливо в театрі, телевізійна програма, вид якоїсь події; 2) те, що змушує людей зрозуміти чийсь наміри і погляди; подія, яка пов'язана з певними почуттями [7, с. 1320]; укр. *блеф* – 1) спосіб напустити оману на учасників гри: гравець з поганими картами вдає, що в нього є шанс виграти; 2) перен. вигадка, обдурювання для того, щоб залякати, удатися до похвалання, перебільшити свою роль у чомусь [6, с. 111], рос. *блеф* – 1) прием в игре в покер, заключающийся в том, что игрок, имеющий плохие карты, действует так, чтобы соперники сочли его карты выигрышными; 2) перен. выдумка, ложь, рассчитанная на запутывание, введение в заблуждение кого-нибудь [4, с. 132], англ. *bluff* – спроба обдурити когось, про наміри щось робити, щоб мати якісь переваги [7, с. 140]; укр. *бойкот* – 1) форма політичної або економічної боротьби у вигляді повної або часткової відмови від підтримування стосунків з іншими особами, організаціями або державами від виконання яких-небудь функцій, обов'язків стосовно кого-небудь для того, щоб примусити виконати певні вимоги, зобов'язання; 2) перен. припинення стосунків з ким-небудь на знак протесту, покарання [6, с. 114], рос. *бойкот* – 1) прием политической и экономической борьбы, состоящий в полном или частичном прекращении отношений с отдельным лицом, организацией, государством; 2) перен. прекращение отношений с кем-нибудь в знак протеста против чьего-нибудь поведения, поступка [4, с. 135], англ. *boycott* – не брати участь в чомусь або не купувати як протест [7, с. 158]; укр. *блюз* – 1) одна з популярних форм ритмічної джазової музики, яка скалалась в кінці XIX ст. на основі сумних ліричних пісень американських негрів і яку виконували під акомпанемент банджо; 2) парний танець відповідного ритму [6, с. 112], рос. *блюз* – 1) форма джазовой музыки, имеющая медленный темп; 2) парный бальный танец свободной композиции или медленного фокстрота [4, с. 134], англ. *blues* – тип повільної сумної музики, яка утворилась з пісень негрів у південній частині США [7, с. 140]; укр. *рекорд* – 1) у спорті – найвищий показник; 2) перен. найвищий ступінь або вияв чого-небудь [6, с. 589], рос. *рекорд* – 1) высший показатель, достижение в спортивных состязаниях; 2) перен. высшее достижение в каком-нибудь виде деятельности; 3) перен. высшая степень, высшее проявление чего-нибудь [4, с. 664], англ. *record* – найкраще досягнення у якомусь виді діяльності, особливо в спорті [7, с. 1181]; укр. *коктейль* – 1) суміш зі спиртних напоїв, цукру, морозива, фруктів тощо, а також безалкогольний напій – суміш із фруктів, соків, морозива, цукру, ягід; 2) перен. суміш, безладне поєднання чого-небудь [6, с. 362], рос. *коктейль* – смесь, главным образом из спиртных напитков с добавлением сахара, пряностей, фруктов и т.п. [4, с. 368], англ. *cocktail* – 1) напій, звичайно алкогольний, зроблений поєднанням декількох напоїв разом [7, с. 262] та інші; а також одиниці термінологічної системи: укр. *дисконт* – 1) облік векселів – купівля їх у власників до закінчення терміну оплати; 2) відсоток, який стягують банки під час обліку векселів; 3) різниця між цінами на один і той самий товар; 4) різниця між

форвардним і поточним курсами валюти [6, с. 227], рос. *дисконт* – фин. 1) учет векселя; 2) процент, взимаемый банками при учете векселей; 3) скидка с цены товара, валюты; 4) в биржевых и валютных сделках: разница между номиналом ценной бумаги и её биржевым курсом [4, с. 261], англ. *discount* – зменшення ціни на щось [7, с. 392]; укр. *сайдинг* – будівельний матеріал із пластику, який імітує дерев'яне покриття. Викоритовують для оздоблення стін і стель різних приміщень [6, с. 607], рос. *сайдинг* – тех. строительный материал из пластика, имитирует дощатое покрытие, используется для отделки стен и потолков различных помещений [4, с. 689], англ. *side* – 1) сторона, поверхня [7, с. 1324]; укр. *хомінг* – здатність деяких приручених тварин самостійно знаходити дорогу додому [6, с. 737], рос. *хоминг* – биол. способность некоторых одомашненных животных самостоятельно находить дорогу домой [4, с. 860], англ. *homing* – обладнання, яке може знаходити конкретне місце [7, с. 687] та інші. Запозичені слова, що утворили нові значення в мові-реципієнті за допомогою метафоричного та метонімічного переосмислення, становлять близько 70 % англіцизмів даної групи.

Використання власних назв у якості загальних (утворення родинних термінів на базі прізвищ) на основі метонімічного переносу – дуже розповсюджений спосіб термінотворення. Родинні терміни – терміни у вигляді власних назв. Їх утворення слід розглядати як один із видів метонімії, оскільки прізвище автора винаходу переноситься на сам винахід, в результаті чого власні імена перетворюються на загальні: англ. *Colt* – прізвище конструктора, укр. *кольт* – револьвер (або інша вогнепальна зброя) особливої системи [6, с. 365], рос. *кольт* – револьвер или автоматический пистолет особой системы [4, с. 372]; англ. *Wedgwood* – прізвище винахідника, укр. *веджвуд* – різновид англійської кераміки з білими рельєфними фігурами на кольоровому тлі [6, с. 134], рос. *веджвуд* – вид английской керамики с белыми рельефными фигурами на цветном фоне [4, с. 158]; англ. *Higmore* – прізвище англійського анатома Н. Гаймора, укр. *гайморит* – мед. запалення слизової оболонки придаткової парної порожнини носа у верхній щелепі [6, с. 148], рос. *гайморит* – мед. воспаление слизистой оболочки придаточной полости носа в верхней челюсти [4, с. 174] та інші. Слова, значення яких утворились на основі метонімічного переосмислення власних назв, охоплюють близько 10 % запозичень з англійської.

Нові значення виникають також внаслідок того, що відтінки семантики англійських слів в українській і російській мовах набувають статусу самостійних значень. Такі випадки охоплюють приблизно 5 % англіцизмів: укр. *менеджмент* – сукупність сучасних засобів, методів, форм управління виробництвом і збутом продукції з метою підвищення їхньої ефективності і збільшення прибутку [6, с. 446], рос. *менеджмент* – 1) совокупность принципов, методов, форм управления производством, а также интеллектуальными, финансовыми и другими ресурсами; 2) руководящий состав предприятия, осуществляющий управление производством [4, с. 476], англ. *management* – 1) контроль діяльності організації; люди, які займаються таким видом діяльності [7, с. 974] та інші.

Англіцизми набувають нових значень у мовах-реципієнтах внаслідок їхнього пристосування до нових реалій і утворення на цій основі понять, названих іншомовними словами. Ці випадки характерні для 5% англіцизмів: укр. *спікер* – 1) у Великобританії – голова палати громад; 2) у деяких країнах – голова парламенту або однієї з його палат; 3) промовець, диктор, ведучий програми; 4) неофіційна назва голови Верховної Ради України [6, с. 639], рос. *спікер* – 1) в Великобритании: председатель нижней палаты парламента; 2) председатель парламента или одной из его палат в некоторых странах [4, с. 731], англ. *speaker* – 1) той, хто звертається з промовою до групи; 4) людина, яка головує на політичних дебатах парламента [7,

с. 1372]; укр. *мічман* – військове звання: 1) курсантів старшого курсу військово-морського коледжу у Великобританії та військово-морської академії у США; 2) військовослужбовців МВС України, які добровільно прийшли на військову службу як спеціалісти (помічники офіцерів) [6, с. 460], рос. *мичман* – 1) в русском до-революционном флоте и флотах некоторых других государств воинское звание военнослужащих, отслуживших срочную службу и проходящих службу сверх установленного срока в качестве военных специалистов, а также лицо, носящее это звание [4, с. 495], англ. *midshipman* – офіцер нижчого рангу в Британському флоті [7, с. 899] та інші.

В українській і російській мовах іншомовні слова мають такі значення, які розтлумачують незнайомі явища та поняття. Такі приклади становлять близько 5 % запозичень: укр. *джентльмен* – 1) у Великобританії – людина, що додержується прийнятих у суспільстві правил; 2) коректна, чемна, шляхетна людина [6, с. 218], рос. *джентльмен* – 1) в Великобритании: вполне корректный человек, строго соблюдающий правила и нормы поведения, принятые в обществе; 2) человек подчеркнутой вежливости, корректности [4, с. 249], англ. *gentleman* – 1) людина, яка завжди ввічлива, чесна і уважна до інших [7, с. 591] та інші.

Словники можуть подавати різні значення іншомовних слів, що також сприяє виникненню нової семантики у запозичень. Це пояснюється тим, що процес семантичної адаптації іншомовного елемента безперервний, і в мову-реципієнт поступово переходять значення багатозначних англійських слів. Наприклад, укр. *тобоган* – сани без полозів у канадських індіанців для перевезення вантажів вручну або за допомогою собак [6, с. 675], рос. *тобогган* – 1) у индейцев Канады: бесполозные сани для перевозки грузов вручную или с помощью собак; 2) спорт. специальные деревянные сани для катания и соревнований на скорость в спуске с гор [4, с. 777], англ. *tobbogan*¹ – маленький транспорт без колес для перевезення снігу, *tobbogan*² – сковзати вниз з гори [7, с. 1511]; укр. *трейлер* – 1) причіп для перевезення важких неподільних вантажів; 2) рекламний ролик, як правило, із кліпів – найцікавіших кадрів нових кінокартин [6, с. 684], рос. *трейлер* – тех. автомобильный прицеп, предназначенный для перевозки тяжеловесных грузов [4, с. 791], англ. *trailer* – 1) довгий контейнер, що чіпляється позаду машини і використовується для перевезення важких вантажів чи великих тварин; 3) реклама фільму чи телепрограми у вигляді показу коротких частин цього фільму чи програми [7, с. 1527]; укр. *стартер* – 1) у спорті – суддя, який подає знак до початку змагань; 2) пристрій для приведення в рух двигуна внутрішнього згорання [6, с. 643], рос. *стартёр* – 1) лицо, дающее знак к началу спортивных состязаний; 2) спорт. спортсмен-легкоатлет, конькобежец, лыжник, показывающий высокую скорость на старте, на начальной фазе бега; 3) тех. устройство двигателя внутреннего сгорания, служащее для механического его пуска [4, с. 735], англ. *starter* – 1) особа, яка подає сигнал до початку перегонів особливим пострілом; 2) людина чи кінь, які беруть участь у перегонах на початку; 5) частина двигуна, яка змушує його почати роботу [7, с. 1398] та інші. Такі приклади охоплюють близько 5 % англіцизмів.

Таким чином, на сьогодні продовжується процес семантичної асиміляції англійських запозичень в українській і російській мовах, про що свідчить той факт, що лише незначна кількість іншомовних слів зберігає своє первинне значення. У більшості випадків англіцизми в українській і російській мовах змінюють свої семантичні ознаки, пристосовуючись до нових реалій, що відображається у процесах розширення та звуження їхнього семантичного об'єму, а також появі нових значень у мовах-реципієнтах. Завдяки використанню іншими мовами англійські запозичення

беруть активну участь у розвитку їх лексичної системи. Рівень семантичної адаптації англіцизмів в українській і російській мовах достатньо високий, про що свідчить тенденція щодо зміни семантичних ознак та набуття нових значень у цих мовах-реципієнтах.

Але поповнення словника іншомовними словами – явище, що залежить перш за все від позамовних тенденцій розвитку суспільства, і тому ставлення до них та їхня кількість у мові-реципієнті з часом може змінюватись, що потребує подальшого дослідження даної проблеми, тобто встановлення тенденції щодо ознак семантичної трансформації іншомовних слів в українській та російській мовах у конкретний період розвитку.

Бібліографічні посилання

1. **Бублейник Л. Б.** Типологічні співвідношення в лексиці української і російської мов : навч. посібник / Л. Б. Бублейник. – К. : ІЗМН, 1996. – 84 с.
2. **Верба Л. Г.** Порівняльна лексикологія англійської та української мов : посіб. для переклад. відділень вузів / Л. Г. Верба. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 160 с.
3. **Кацнельсон С. Д.** Содержание слова, значение и обозначение / С. Д. Кацнельсон. – М.–Л. : Наука, 1965. – 110 с.
4. **Крысин Л. П.** Толковый словарь иноязычных слов / Л. П. Крысин. – М. : Изд-во Эксмо, 2007. – 944 с.
5. **Семчинський С. В.** Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – К. : АТ «ОКО», 1996. – 416 с.
6. **Сучасний словник іншомовних слів** / під ред. Г. П. Півторак. – К. : Довіра, 2006.
7. **Macmillian English Dictionary for Advanced Learners.** – Oxford OX4 PP. A&C Black Publishers Ltd 2005.

Надійшла до редколегії 12.04.09